

2. statisztikus fizika gyakorlat

2020. február 24.

1. Tekintsük a klasszikus lineáris oszcillátort mikrokanonikus eloszlásban (E energia és δE energiabizonytalanság mellett!)
  - (a) Határozzuk meg a hely $\langle x^2 \rangle$ második momentumát!
  - (b) Határozzuk meg az impulzus $\langle p^2 \rangle$ második momentumát!
  - (c) Mit mondhatunk e kettő viszonyáról?
  - (d) Határozzuk meg a hely szórásnégyzetét!
  - (e) Határozzuk meg a hely $\langle x^4 \rangle$ negyedik momentumát!
2. Határozzuk meg N darab megkülönböztethető klasszikus harmonikus lineáris oszcillátor
  - (a) Ω_T állapotszámát,
  - (b) S entrópiáját,
  - (c) T hőmérsékletét,
  - (d) μ kémiai potenciálját!
3. Adott két dobozunk, amelyekbe részecskéket pakolunk egymástól függetlenül, összesen N darabot. Az első dobozba való jutás valószínűsége p .
  - (a) Mekkora annak a $P(n)$ valószínűsége, hogy az első dobozba éppen n részecske jutott?
  - (b) Mennyi az első dobozban lévő részecskék átlagos száma és a részecskeszám szórása? Mekkora a relatív hiba?
  - (c) Nagy N esetét feltéve adjuk meg $P(n)$ Gauss-közelítését! (Tipp: Használjuk fel $\ln P(n)$ Taylor-sorát másodrendig!)
  - (d) Egy $2 \times (10 \text{ nm})^3$ térfogatú dobozban 50 ideális gázatom van (ez nagyságrendileg megfelel a légköri levegő molekuláinak darabsűrűségének). A nagyságrendileg $300 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ levegőbéli hangsebesség alapján becsüljük meg az időt, amíg egy részecske átmegy a doboz egyik feléből a másikba! Az ennyi idő alatt kialakuló konfigurációkat függetlennek tekintve nagyságrendileg mennyi időbe telik, amíg az összes részecske összegyűlik a doboz egyik felében? Mekkora ugyanez az idő egy 2 mm^3 térfogatú dobozban (arányosan több részecskével)?

Példák otthoni gyakorlásra:

1. Az ideális gáz Hamilton-függvénye $\mathcal{H}(q_i, p_i) = \sum_{j=1}^{3N} \frac{p_j^2}{2m}$. Határozzuk meg termodinamikai limeszben a rendszer
  - (a) Ω_T állapotszámát,
  - (b) S entrópiáját,
  - (c) T hőmérsékletét,
  - (d) C_V hőkapacitását!
2. Egy sajátos képzeletbeli rotátor Hamilton-függvénye $\mathcal{H}(q, \varphi, p, p_\varphi) = K = \frac{p^2}{2m} + \frac{p_\varphi^2}{2\Theta}$, ahol m a részecske tömege és Θ a tehetetlenségi nyomatéka arra az egy tengelyre vonatkoztatva, ami körül foroghat (összesen 1+1 dimenziós mozgásról van szó: 1 transláció és 1 rotáció). Mekkora az L hosszú dobozba bezárt $N \gg 1$ darab, ilyen részecskékből álló rendszer
  - (a) Ω_T állapotszáma,
  - (b) S entrópiája,
  - (c) T hőmérséklete,
  - (d) C_V hőkapacitása?